

RICARD BLASCO, CINEASTA

JOAQUIM ROMAGUERA I RAMIÓ

El número 11 de 1990 de la revista de literatura *L'Aiguadolç*, publicada a Pedreguer per l'Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, conté un ampli dossier que tracta de l'obra crítica i erudita de Ricard Blasco i Laguna. En ell, però, un servidor hi troba a faltar la part de la seva activitat dedicada als mons cinematogràfic i televisiu, que pel cap baix han ocupat quasi quaranta anys de la seva existència.

Ja sé que *L'Aiguadolç* és una revista de literatura i que aqueix dossier respon a la seva línia editorial, però un servidor pensa que bé es mereix un comentari el dia d'avui, per tal que els assistents a aquest acte i els lectors/res que més tard llegiran el que aquí direm, tinguin de Ricard Blasco un coneixement al més ampli possible. Segurament força perfil quedarà defora, perquè el seu polifacetisme, la seva curiositat intel·lectual l'ha dut al llarg de la seva vida a conrear diverses disciplines, i perquè ara i adés no es tracta de donar-ne compte de totes: poeta, historiador, assagista, investigador, periodista, guionista, director, realitzador.

Serveixin, doncs, les referències que ens ha donat el Prof. Treserras i el volum de *L'Aiguadolç* esmentat per a qui vulgui endinsar-se molt més i a fons en la plural i valuosa obra escrita de Ricard Blasco. Un servidor només es centrarà, per tant, en l'obra àudio-visual, aquella activitat que ell mateix manifestà que «vista ara ja des de la perspectiva del temps transcorregut, els meus treballs en aquest camp han estat només per a guanyar-me els fesols. És una tasca que m'ha servit només per a això. Jo no he fet res en cinema que valga la pena». I en televisió, amic Blasco?, goso preguntar-te. Però no ens precipitem. Anem a pams i amb ordre.

Ricard Blasco s'inicia en el camp cinematogràfic el 1942, als seus vint-i-un anys d'edat, com a lector de guions en la productora valen-

ciana CIFESA a Madrid. Més tard, per a la mateixa firma i per a altres també, treballarà en doblatges i d'ajudant de direcció en una quarantena de films. A continuació inicia un període de fructífera i estreta col·laboració amb el director Lluís Lucia i Mingarro, nat a València el 1914.

La seva activitat es concreta en l'adaptació d'arguments, la redacció de guions i l'ajudantia en la direcció d'una sèrie de produccions, la primera de les quals és *La duquesa de Benamejí* (1949), on Blasco adapta un drama dels germans Machado. *De mujer a mujer* (1950), on coadapta la peça teatral *Alma triunfante*, original de Jacinto Benavente. *El sueño de Andalucía* (1950), on coadapta l'opereta francesa *Andalousie*, de Villemetz i Vincy. *Lola la Piconera* (1951), on coadapta el drama *Cuando las Cortes de Cádiz*, original de José María de Pemán. *Gloria Mairena* (1952), on participa en la redacció dels diàlegs a partir de la peça *Creo en ti*, de José i Jorge de la Cueva.

D'aquest període també hem d'anotar els films *Caballero andaluz* (1954), dirigit pel mateix Lucia, on Blasco sols intervé com a extra amb frase, segurament la seva única aparició com a intèrpret cinematogràfic; *Suspiros de Triana* (1955), aquest de Ramón Torrado, un musical basat en un argument de Blasco i Antonio Guzmán Merino, i *Secretaria para todo* (1958), d'Ignasi F. Iquino, amb guió de Ricard Blasco.

Entre el bloc de films amb Lucia i aquets tres que acabem d'anotar, Blasco debuta el 1953 com a director del film *Noches andaluzas*, una coproducció amb França, país que aporta també el realitzador Maurice Cloche per a la direcció conjunta del film.

Resumint: podríem dir que Blasco travessa dels vint-i-un als trenta-tres anys el camí del meritoriatge cap a la direcció, tot passant per distints exercicis professionals bàsics en la indústria del film, un camí que es perllongarà encara alguns anys més, participant en altres produccions principalment com a guionista o com a ajudant de direcció.

Superat aquest període de formació, Blasco inicia una breu però substancial etapa de director, amb set títols:

— El 1960, *Amor bajo cero*, una estimable comèdia musicada per Augusto Alguero, que rodarà a la Molina.

— El 1961, *Armas contra la ley*, un ben narrat film policíac fet en coproducció amb Itàlia.

— El 1962, *Autopsia de un criminal*, un altre policíac ben relatat.

— També el 1962, *Destino: Barajas*, una obra coral farcida d'anècdotes quotidianes que es desenvolupa a l'aeroport de Barajas com a teló de fons.

— I encara el 1962, *Las tres espadas del Zorro*, «una d'aventures», com es sol dir col·loquialment, coproduïda amb Itàlia.

— El 1963, *Gringo*, una altra coproducció amb Itàlia, però ara «de l'Oest», a partir d'un guió parcialment seu.

— I el 1964, de bell nou amb Itàlia, *El Zorro cabalga otra vez*, intitulada també *La Pimpinela de California*, on contava noves facècies del Zorro.

Set títols que, tot s'ha de dir, un servidor no ha tingut l'oportunitat de repassar o de veure per primera volta en algun cas; d'aquí que he hagut de llegir un bon munt de ressenyes de l'època per veure de treure'n algunes conclusions, més enllà del fet que òbviament aquests films serviren a Blasco «per a guanyar-se els fesols».

Algunes constatacions són evidents: primer, que Blasco, tant en aquesta com en l'anterior etapa, conreà sempre allò que en diem «cinema de gènere». Al principi, al servei d'altri, amb cintes d'ambient i temàtica «andalusa»: *La duquesa de Benamejí*, *El sueño de andalucía*, *Lola la Piconera*, *Gloria Mairena*, *Suspiros de Triana* i *Un caballero andaluz*. Pràcticament totes, doncs, de característiques semblants, i això perquè en aquells anys, al principi dels quaranta, aquests «assumptes», com es solia dir abans quan es parlava del «tema» d'un film, eren assumptes moda, se'n produïren en quantitat i gaudien d'una requesta popular assegurada arreu del país.

Segon, que Blasco, en l'etapa de director, i ja estem en els anys seixanta, toca bàsicament, i probablement no per elecció pròpia, sinó de la producció del moment, dos gèneres: el film policíac (*Armas contra la ley* i *Autopsia de un criminal*) i el film d'aventures (dues amb el Zorro i un *spaghetti-western*, *Gringo*). Això a banda de dos films corals, com són la comèdia «musicada» *Amor bajo cero* i la comèdia «realista» *Destino: Barajas*.

Després d'aquest parell de constatacions, els crítics seriosos de l'època coincideixen a valorar sempre en l'obra del cineasta Blasco dos trets: les seves dots de bon narrador i les seves facultats per a dotar de dinamisme les històries que conta, gràcies al seu coneixement del llenguatge del film, que aplica econòmicament i eficient mitjançant una desimbolta planificació, un ritme àgil i un muntatge que va per feina.

Recapitulant: domini de la gramàtica del film i seguretat narrativa. L'home de ploma fàcil i coneixedor de l'ofici sobresortia, a parer dels crítics consultats, per damunt de les històries que narrava en forma de gènere, el que la indústria del principi dels anys seixanta creia viable comercialment de fer, en una bona part treballant en règim de coproducció.

El fet que la seva obra, vista en conjunt, no figuri ni probablement figuraria amb lletres d'or en cap història del cinema espanyol, si la reviséssim amb els ulls i els coneixements d'avui, no ha d'estranyar ningú, entre altres raons perquè ell tampoc s'ho proposava. Feia films que buscaven la comercialitat immediata i els realitzava amb la millor professionalitat i la màxima dignitat com a tècnic.

Una altra consideració i un plantejament de partença distint mereixen la seva activitat televisiva. A partir del 1962, per tant, a mig camí de carrera cinematogràfica, Blasco entra a treballar a TVE com a guionista i realitzador de programes (sèries, telecomèdies, novel·les), activitat que assumeix a plena dedicació i, doncs, abandonant aviat i per sempre més el cinema, tot i que els seus treballs televisius els podem considerar com a concebuts amb plantejaments cinematogràfics però orientats ara cap al documental històric.

Remarcable va ser la primera sèrie, *España siglo XX* (cent setze capítols de mig metratge), emesa a partir del 1973; també *Sombras de ayer*, escrita i realitzada el 1979, però encara més, i unànimement, *Memoria de España*, emesa a partir del 1983, consistent, com totes les anteriors, a submergir-se en el passat del nostre plural país amb la intenció, que aconseguirà, de desmitificar i aclarir conceptes i esdeveniments que han configurat la nostra història.

Durant més de dos anys, Ricard Blasco cercarà arreu del món documents fílmics, iconogràfics i fonogràfics, en descobrirà molts d'inèdits i en rescatarà molts altres que es trobaven esparsos per arxius i filmoteques d'Europa. El nostre infatigable investigador, a més, es rodejarà d'assessors tan qualificats com Manuel Tuñón de Lara, el mallorquí Gregori Mir, el valencià Alfons Cucó i el català Josep Benet, per tal de procurar, entre tots, donar una visió objectiva, rigorosa i descentralitzada dels esdeveniments històrics, de la memòria col·lectiva de tots, i no sols de la d'uns quants, com solia ser habitual durant el franquisme, tant pel que fa al *No-Do* com a la TVE.

Memoria de España es desenvolupa en dues etapes: la primera es titulava *Medio siglo de crisis: 1896-1936* (divuit capítols) i la segona, *La guerra de los tres años: 1936-1939* (divuit capítols). I crec que

seria injust avui no fer èmfasi en aquests treballs que tan bona audiència i requista majoritària van obtenir.

La feina de Ricard Blasco en el camp de la imatge en moviment, però, també ha tingut dues vessants més en forma d'escriptura: la d'estudis, mitjançant articles i ponències o comunicacions, com ara el llarg assaig «Frívola Viena jovial. Historia y carácter de una escuela cinematográfica», que li publicà la *Revista Internacional del Cine*, de Madrid, el desembre del 1952; o el treball «El cinema i el fet històric: les noces de l'àvia», que li publicà *Serra d'Or* a mitjan agost del 1971, sobre el valor documental del film i la historiografia de cara a la conservació del patrimoni fílmic documental, en el moment de les seves noces de platí (setanta-cinc anys d'existència), pensant en el que resta de la nostra història fílmica i en el que cal preservar i recuperar per a les generacions que aniran succeint-se, o l'article «Cinema nazi», que aparegué en la revista *Debats*, de l'Institut Alfons el Magnànim, i després la faceta d'historiador del cinema del seu país, concretada en el llibre *Introducció a la història del cine valencià*, del 1981, editat per l'Ajuntament de València.

Aquest és un volum, el primer que es publica sobre el tema, en què Blasco dona compte de la seva història, amb una especial dedicació fins al 1939, perquè la part final del llibre, fins al 1979, és sols un apunt o guió del que van donar de si els quaranta anys següents. No era el propòsit de Blasco fer-ne la història total i completa, sinó d'ocupar-se precisament de la part més desconeguda, la més difícil d'historiar, ordenar i valorar, la que va de la primera projecció pública al País Valencià el 10 de setembre del 1896 a la Guerra Civil espanyola.

Curull de dades, noms propis i obres, mesurat i prudent, però crític quan l'evidència ho dictamina fefaentment, Blasco fa una aportació valuosíssima, prova de la qual és que quan avui el diari *Levante* ha acabat de publicar una història del cinema al País Valencià en fascicles i en castellà, els joves crítics i historiadors no tenen més remei que partir de Blasco, perquè per a ells el seu llibre és com un catecisme d'obligada i constant referència. Ells van més enllà, perquè han comptat amb més eines, temps i probablement diners, i també par-teixen d'altres enfocaments metodològics i historiogràfics, però la primera pedra de l'edifici la va posar indiscutiblement Ricard Blasco.

I m'interessa remarcar encara una altra virtut del seu llibre: i és que al costat dels treballs de Miquel Porter, Joan Francesc de Iasa, Josep Maria Caparrós i un servidor sobre el cinema a Catalunya; dels de Manuel Rotellar sobre el cinema a Aragó; dels de Rafael Utrera,